

Teléfono

IDOIA HERNANDEZ

HATXE

Musikari izateko erabaki politikoa hartzeak zartatu egiten zaitu

Musika joan etorrian bizi izan du oraintsu arte: ikasi zuen akademikoki, utzi eta ia ahaztu zuen gero. Duela bospasei urte berreskuratu zuen piano zahar batekin. Heldu badio ondo heldu dio musikak, ordea, eta berak ere halatsu heldu dio. Koronabirusaren pandemia azaltzearekin bat plazaratu zuen, udaberrian, *Panpin hautsien dantza* bigarren lana, Mukuru zigiluarekin. Ez du nahi bestetan aurkezterik izan, eta lehenagotik zekarren kezka hartaratuta, musikariaren prekarietate egoerari aurre egiteko baliatu du aldi “ilun eta arraro” hau, besteak beste Musikari Elkarteko zuzendaritza talde berrian sartuz.

 GORKA EROSTARBE LEUNDA DANI BLANCO

Bidegurutzeko moduko batean ikusten du bere burua Idoia Hernandezek (Errenteria, 1988). Musikatik bizitzea nahi luke izen artistikoz *Hatxe* bezala ezagundea sortzaileak, eta musikari bizi duten prekarietatek ateratzeko borroka egiteko prest dago. Musikarekin bezalaxe orain ari da berradiskidetzen Beraunekin, bere haurtzaroko auzoarekin ere. “Sinbolismo handiko lekua da niretzat auzo hau. Herrigunearekin muga egiten du. Periferia da. Bidegurutzeta. Hemen giro desberdinak ezagutu eta bizi nituen haurtzaroan, eta kultur eta musika aniztasuna islatzen dizkit. Oraintsu itzuli naiz”. Han elkartu gara *Hatxerekin*. Lau kantaz osaturiko *Panpin hautsien dantza* diskoaz solas egitea zen asmoa. Lau hanka ditu proiektu horrek. *Hatxe* da gidaria, baina haren abaroon aritu dira Peru Galbete (ahotsa eta gitarra), Jurdana Otxoa (biolina) eta Ilargi Agirre (bateria) ere. Alarma egoera berria eta etxeratze agindua indarrean ja-

ri aurretik, eta Musikari Elkartek bere zuzendaritza berriaren albistea zabaldu aurretik egin genuen elkarrizketa hau.

“Piano bat Mikelazulon”. Ez da, baina izan zitekeen kanta baten izenburua. Zer iradokitzen dizu?

Hor hasi zen dena: Mikelazulon [Errenteriako kultur-gune autogestionatua]. Nire sorkuntza ibilbidea, eta nire berradiskidetzea musikarekin. Musika ikasketak egin nituen gaztetxotan: solfeoa, korala, harmonia... 18 urterekin beste karrera bat hasi nuen (Ingeniaritza) eta musikarena amaitu egin zen. Musika ikasketa horien oso oroitzapen txarra daukat, dena baitzen oso teorikoa, oso exijentea, ordu asko, dena partiturekin, helburu bakarra teknika lortu eta partiturak irakurtzeko azkartasuna hartzea, eta zertarako? 20 urterekin ez nekien kanta bakar bat ere jotzen. Ez nintzen gogoratzen, irakurtzeko gaitasuna galdu egiten baita. 2014an beka bat eman zidaten Boliviara joateko, Eusko Jaurlari-

tzaren bitartez, kooperante bezala. Hiru hilabetez izan nintzen han. Pentsatzen nuen ingeniari bezala hartuko nindutela, baina ez, musikari bezala hartu ninduten. Musika irakasle bezala joan nintzen, eta han harra berpiztu zitzaidan, baina batez ere handik bueltan Mikelazulon sartzean.

Besteak beste, piano zahar bat aurkitu zenuelako.

Bai, lanean hasi nintzen bertan, tabernan. Piano zahar-zahar bat zegoen han. Hasieran kosta egin zitzaidan piano hartan jartzea, baina pixkanaka elkarrizketa bat hasi zen gu bion artean. Mikelazulok badu zerbait berez, sorkuntzara bultzatzen zaituena: sarrerako toldoan badago lelo bat: *Aitzakiarik ez*. Ekosistema horretan badago energia eder bat. Eta beste lelo bat geure egiten dugu: *Epaiketarik ez*. Bizitza hau da epaiketa konstante bat: lehiakortasuna etengabe, eskolatik hasita, lan mundura arte. Hori haustea da kontua.

Lau izen

KURT WEILL

Ai, izugarri gustatzen zait. Musikaren analisia ikasten ari nintzenean eta Erdi Arotik XX. mendera iristean Asierrek [Asier LI] berak esan zidan asko gustatuko zitzaidala, eta halaxe da. Ordu-rako banituen disko honetako kantak poltsikoan, eta nahiz eta intuitiboki sortu dudana... Weillen kabaret-antzerki kutsu horrek asko erakartzen nau. Lantzen zituen atmosfera beltz horiek, teatroa... eta geroko musikari molde baten oinarria: Nick Cave, Tom Waits... Kabareta, opera, konponketak, maila izugarria dauka. Eta gainera, Bertolt Brechtekin egindako elkarlanak. Eta oraindik asko deskubritzeko.

TOM WAITS

Hasieratik erreferente handi bat. Zenbat aldiz entzungo nuen *Swordfish-trombones* diskoa. Nire diskorako garbi nuen bateria jotzailea emakumezkoa nahi nuela. Miceren kontzertu bat ikustera joan eta garbi izan nuen Ilargi Agirre izatea nahi nuela. Aipatu nion zein *onda* nahi nuen, eta bidali nion Tom Waitzen disko hori. "Hau ez da batere erraza", esan zidan. Badago tipo bat galiziarra, Avelino Saavedra izenekoa, egiten dituena soinuak bateriarekin, eta hura ere pasioz begiratzen dut Youtuben. Waits, gainera, oso teatrala da baita ere, irudiak, erritmoa...

NINA SIMONE

Ez dit ezer berezirik esan orain artean, entzun ere entzungo nuen irratian, filmetan, noizbait, eta abesti ezagunak, ez gehiago.

MURSEGO

Erreferente bat. Ainara Legardonekin batera, akaso erreferente nagusiak oraintxe niretzat, bai emakume direlako, baita pertsonalki ere. Beraien fan handia nintzen lehendik, eta oraintsu jakin dut nire fan bihurtu direla, eta hori gauza handia da. Horrek subidoi handia ematen du. Ea zerbait egiten dugun elkarrekin... Musikalki zerbait berezia dute, musikaren lanketan bereziki. Nire burua bisualizatzen dudanean beraien irudia etortzen zait. Zinema eta dantzaren munduarekin ere lotura dute, eta neu ere hasi naiz pixka bat horretan. Labur batekin eta dantza konpainia batekin nabil lanean.

Zer soinu zuen piano hark?

Dekadentea, Tim Burtonen pelikule-tako kantak egiteko perfektua. Desafinatua, baina ez gehiegi. Atzean entzun zenezakeen kantaren melodia nahiko argi. Imajinazio pixka batekin, noski. Teknikoki ere, Sustain pedal konstante bat zuen. Nota guztiak oso luze entzuten ziren eta nota asko sartuz gero elkarren segidan, kaotikoa izan zitekeen. Agian horregatik atera ziren kanta minimalistak?

Beste kanta baterako izenburu posiblea: "Piano bat Ea-ko hondartzan".

(Barreak) Bai. Eako Poesia Egunak jardunaldietan *Zanbuia!* ikuskizuna aurkeztu genuen duela pare bat urte, aire zabalean. Niretzako izan zen sekulako aukera miresten ditudan lagun batzuekin lan egiteko. Metrokoadroka kolektiboak izugarritzako ahalmena dauka jendea engainatzeko, zentzu onean esanik, bere lagunak gonbidatzeko proiektuetara eta ekosistema sendotzeko. Mikelazulora iritsi nintzeneko bazegoen jada ekosistema hori, ni gazteenetakoa izango naiz. Oierren [Guillan] deia jaso eta artista talde horretako beste kide bat sentitu izana izugarria izan zen niretzako. "Nola ez! Noski parte hartuko dudala", erantzun nuen. Oso aberatsa izan zen aktoreekin, idazleekin, dantzariekin eta Muskulo taldeko musikariekin lan egitea.

Eszenografikoki ere oso indartsua izan zen *Zanbuia!*, eta lehen sekuentzian zeu agertzen zara hondartzan pianoarekin.

Metrokoadrokaarentzat ere oso garrantzitsua izan zen lan hura. Niretzat ohorea izan zen lehen planoan izatea. Hasieran beldurra ere izan nuen baina... Herria bera zen eszenatokia. Joko handia ematen du horrek. Frontoia, erreka, etxeak, zubiak, eta hondartza noski. Irudi poetikoak sortzeko eszenatoki perfektua. Eta niretzat lan eder hura irekitzea ohore bat izan zen. Dramaturgoaren aukera izan zen eta, nahiz eta momentu horretan beldurtuta egon, eskertzen diot. Askok nire aurpegia bertan ezagutu zenuten eta.

Beste izenburu bat: *Panpin hautsien dantza*. Honakoa erreala da, ordea. Kaleratu zenuen diskoa udaberrian eta pandemia agertu. Paradoxikoki, izenburuak ez al

du hartu are zentzu handiagoa? *Panpina hautsien dantza da zuona, musikariona?*

Sentimendu hori lehen ere bagenuen, eta COVID-19aren kontuarekin areagotu da. Izugarria da aspektu artistikotik dugun zaurgarritasuna, ez da soilik ekonomikoa. Ez da ofizio bezala hartzen, eta sozialki onartua izateko ere modu jakin batekoa izan behar duzu. Musikari izateko erabaki politikoa hartzeak zartatu egiten zaitu, eta gainera emakume baldin bazara, bikoiztu edo hirukoiztu egiten da zartaldia, nahiz eta batzuetan ez dugun ikusi ere egin nahi. Artisten munduan prekarietatea hain dago onartua ezen normalizatzen den.

Prekarietateak zartatu egin zaitu?

COVID-19ak eragin dit emozionalki sentsibleago egotea, eta indar gutxiago izatea. Indar handia atera behar duzu barrenetik proiektuak martxan jartzeko. Une batean jaso zenezake albiste oso pozgarri eta motibagarriren bat, hango edo hemengo deiren bat, baina atzetik beste bi datoz txarrak, hondoratzailerak. Eta horrela gabiltza panpin hautsien dantzan. Batzuetan pentsatzen dut: "Bipolarra naiz, edo bipolarra izatera bultzatzen naute?"

Hala ere, egoera honek balio izan du alarma gorria pizteko eta musikariok zuen artean batzen hasteko. Orain artean falta izan da?

Bai, Musikari Elkartearen zuzendaritza hartuko dugu zazpi emakume musikaririk [Olatz Salvador, Miren Narbaiza, Eneritz Dueso, Izaro Andres, Lide Hernandez, Garazi Esnaola eta Idoia Hernandez bera]. Eta hori pandemiarengatik izan da. Lehenago Gernikan elkartu ginen 100 bat emakume musikari eta hortik abiatuta zazpi emakumek zuzendaritza hartzea erabaki dugu. Hori positiboa da. Gaztetxoak gara gehienok, nire adin ingurukoak... Sumatzen ditugu talka txiki batzuk 10-15 urte gehiago duten belaunaldikoekin.

Zein talka?

Kultura oso politizatua dago; diruaren kontua beti izan da tabua, eta prekarietatea beti izan da oso onartua. Dinamika batzuk daude aurrez ezarriak, eta zaila da horiek puskatzen. Nik ulertzen dut gauzak nola egin ere garrantzitsua dela, eta aldarri politikoa ere bai no-labait, baina ez badugu prekarietatea

gainditzen beste zerbaitetan hasi behar-ko dugu lanean.

Hor bada gai interesgarri eta paradoxikoa. Alegia, batetik dago borroka egitea prekarietate horretatik irteteko; bestetik dago zu zabiltzan kultura ingurunea eta ikuspegia, dela Mikelazulo, dela Mukuru kolektiboa, zeinetan baduzuen musika eta kultura industria hegemonikoari aurre egiteko nahi bat ere. Bigarren hori sarri ulertzen da aspektu ekonomikoari hainbesteko garrantzia ez ematearekin. Nola bizi duzu dikotomia hori?

Nik hor asko sufritzen dut. Badut iratxo moduko bat sorbalda gainean, iratxo politiko-militantea edo, eta *automatxakea* eragiten dit. Mukurun biltzen garenean ez dugu ezer aurrez ezarria, ez daukagu bide garbi bat ere, eta hor gabiltza hausnarketan eta pixkanaka bidea egiten. Etengabe planteatu behar ditugu gauzak. Esaterako, nire buruari galdetzen diot orain ea egin behar dudana *Hatxeren* Facebook orrialdea. Batzuetan pentsatzen dut egon behar dudala eskaparatea den heinean; bestetik, galga ideologiko bat ere badago, eta baita ere, zergatik ez esan, pereza bat, joko horretan sartzeko. Horrek dinamika batzuk sortzen baititu: irudi bilakatzen zara. Baina...

Zein izango da zuen zuzendaritzaren norabidea? Eta lehen erabakiak?

Batetik, kontrataziorako praktiken gida

bat osatzea, udalei eta enpresa kulturei zuzenduta. Ez gara sindikatu bat, beraz ezin dugu konbenio bat hitzartu, baina bai artisten duintasuna bermatzen duten gomendioak eman. Eta bestetik, musikariak informatzea eta sarea trinkotzea, musikaren profesionalizazioa bultzatuz. Urtean kontzertu bat edo hamar egiten badituzu ere. Beti ere musika sortzaile zein interpreteei ahotsa emateko.

Hau guztia entzunda, eta zure disko berriko kanten izenburuei erreparatuz, egungo musikaren egoera histeriarekin aldera liteke, eta musikaria hori guztia dramaz bizi duen ero bat da?

Ez du zertan drama izan, baina ero senti naiteke bai, batetik sozialki aitortzarik ez duzulako. Baina, bestetik, gauzak eskatzen dizkizute, edo eskaparate batean bazaude. Eta hori dena da gutxien inporta zaidana niri, nik musika egin nahi dut eta ofizioa izatea nahi dut. Sekulako inbidia ematen dit musikari frantziar hippy moduko bat ikusten dudanean hedabideren batean eta musikatik bizi dela kontatzen duenean. Gure egoera konpara nezake zaintzaren kontuarekin ere. Egun jende askok aldarrikatzen du, baina zaintza profesionalizatzeko edo monetizatzeko hitz egiten hasten garenean ezkerreko jende askok ere erresistentziak dauzka. Honekin zera lortzen dugu: berez jateko baduenak edota familiako etxe huts batean bizitzeko aukera duenak soilik egin dezakeela kultura.

Eta hori ez da demokratikoa, norberaren egoera pertsonal zein familiarren baitan uzten baita zein izan daitekeen artista eta zein ez. Eta maila sozial horretan dauden pertsonak soilik egin badezake te kultura, zein kultura ari gara bultzatzen? Herri mailako kultura ala maila sozial batekoa soilik? Zein letra entzungo ditugu? Zein mezu zabaldu nahi dugu?

Antzerkiak, performitibitateak zer eman dizu musikari bezala?

Eszenatokian egoteko modu bat. Beno, hori baino gehiago, eszenatokian egoteko modu bat kontzientzia batekin. Antzerkiak, gainera, diziplina asko hartzen ditu, plastikoa, soinuuzkoa, narratiboa, gorputza... Gorputzak nola egon behar duen kontziente izatea bera asko da. Azken lan honekin, nik neuk gehiago erabili nahi nuen gorputza hasiera batean, baina beste musikari kideek begiratzen zidaten... arraro!

Antzerkia hainbeste bizi duzu, ezen zure pieza zenbaitetan badirudien instrumentuek elkarrizketak izaten dituztela euren artean.

Antzerkiarekin ispilu-jolasak daude?

Bai, badaude. Ariketa horiek nahita landu izan ditugu geuk egindako egonaldi artistikoetan. Antzerkian asko jolasten da zure parte bat atera eta esajeratzea. Eta geuk ariketa hori egin dugu, nola probokatu gure barreneko hori beldur barik ateratzen, baita esajeratuz ere. Ideia hori izan dugu. Musikarekin, igual oso intuitiboki egin dut, baina gure arteko konplizitate hori bilatu eta atera da. Esaterako, Peruk eta Jurdanak sekulako konexioa transmititzen dute, sarri inprobisaziotik abiatuta. Biolina eta ahotsa oso lirikoak dira eta pianoa eta bateria oso perkutiboak, eta nabaritzen da.

Mukuru kolektiboko kide zara.

Han balio ezinbestekotzat dituzue horizontaltasuna eta publikoarekiko gertutasuna. Non galdu da gertutasun hori?

Gauza bat aitortuko dizut, musika klasi-koaren edo garaikidearen elitismo horrek inbidia ere ematen dit, alde batetik, zenbait ematen baitio aukera prekarietate hori ez sufritzeko. Agian ez da egia, eta hanka sartzan ari naiz, baina... Musika klasikoa ikustera joateko 20 euro merkea iruditzen zaigu; aldiz, Anari ikustera joateko oso garestia! Nola ordainduko dut 20 euro rock kontzertu baterako! ●